

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра логопедії та спеціальної психології

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЛАНУВАННЯ
ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ**

**підготовки здобувачів ступеня вищої освіти магістра
спеціальності 016 Спеціальна освіта**

Слов'янськ – 2016 р.

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ ЛОГОПЕДІЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ДВНЗ «ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

УКЛАДАЧІ ПРОГРАМИ:

Гриненко О.М. – канд. пед. наук, доцент кафедри логопедії та спеціальної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Мамічева О.В. – доктор психол. наук, проф. кафедри логопедії та спеціальної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Дмитрієва І.В. - доктор пед. наук, проф., зав. каф. ТКіО ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Рекомендовано до впровадження
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«17» лютого 2016 року

Протокол № 2

Перший проректор _____ Набока О. Г.

ВСТУП

Навчальна програма дисципліни «Системний підхід до організації та планування логопедичної роботи» складена відповідно до освітньої програми та навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є організація та планування логопедичної роботи в дошкільних та шкільних навчальних закладах.

Міждисциплінарні зв'язки: «Психолого-педагогічна діагностика», «Невропатологія», «Клініка розумової відсталості», «Логопсихологія», «Спеціальна психологія», «Загальна психологія», «Вікова психологія».

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

Змістовний модуль I. Організація та планування логопедичної роботи в дошкільних закладах.

Змістовний модуль II. Організація та планування логопедичної роботи в шкільних закладах.

1. Мета й завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни «Системний підхід до організації та планування логопедичної роботи» є наступне: озброєння здобувачів вищої освіти знаннями про особливості організації та планування логопедичної роботи з дітьми, які мають тяжкі порушення мовлення в різних типах спеціальних дошкільних і шкільних навчальних закладів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Системний підхід до організації та планування логопедичної роботи» є: ознайомлення здобувачів вищої освіти з особливостями організації та планування логопедичної роботи з дітьми, які мають тяжкі порушення мовлення в різних типах спеціальних дошкільних та шкільних навчальних закладів; закріплення основних уявлень про особливості змісту та форми логопедичної роботи з дітьми в умовах дошкільних та шкільних навчальних закладів, про взаємозв'язок логопедичної та виховної роботи з розвитку та корекції мовлення дітей дошкільного та шкільного віку; формування умінь організації та різних видів планування логопедичної роботи в дошкільних і шкільних навчальних закладах, складання конспектів індивідуальних, підгрупових і фронтальних логопедичних занять.

1.3. За результатами вивчення дисципліни у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні:

– соціокультурна компетентність – здатність до особистісної й професійної самореалізації на засадах високої світоглядно-методологічної культури; цілісного осягнення генези освіти, національних та європейських концепцій філософії освіти; готовність до встановлення співвідношення ролі логопедії з методикою викладання як науки, структури, форм і методів наукового пізнання;

– інформаційна компетентність – здатність до пошуку, обробки й використання інформації щодо особливостей психофізичного розвитку дітей із порушеннями мовлення, особливостей організації та планування логопедичної роботи в дошкільних та шкільних навчальних закладах; здатність до розв’язання навчально-виховних проблем у професійній діяльності в умовах сучасної дошкільної та шкільної освіти; розробка функціональної структури електронного навчального середовища для підтримки навчального процесу (електронні програми, методичні рекомендації, підручники тощо); здатність використовувати сучасні мультимедійні та мережеві технології, ресурси Інтернет для забезпечення дистанційної форми навчання у ВНЗ; використовувати спеціалізовані програмні розробки в освітній науковій, управлінській діяльності, аналізувати доцільність їх використання у навчальному процесі спеціальної галузі освіти; готовність до ведення нормативно-звітної документації ВНЗ на електронних носіях; здатність орієнтуватися в потоці наукової інформації, ведення наукового пошуку; готовність застосовувати відповідну методологію для досягнення результатів і обґрунтування висновків;

– комунікативна компетентність – забезпечення прямого і зворотного зв’язку з вихованцями дошкільних і шкільних навчальних закладів, адміністрацією навчального закладу, студентами, науково-практичними працівниками з урахуванням особливостей професійної комунікації; здатність правильно, аргументовано, логічно будувати висловлювання, володіти навичками презентації результатів роботи; готовність до грамотного ведення дискусії; здатність забезпечувати сприятливий психологічний клімат у студентському, педагогічному й учнівському колективах;

– здоров’язбережувальна компетентність – готовність майбутнього фахівця до організації здоров’язберігаючого простору навчального закладу на основі здоров’язбережувальних умінь і навичок, що забезпечують розвиток психофізичних здібностей і якостей; готовність оцінювати та коректувати безпеку педагогічного процесу в освоєнні навчання освітньої спеціальної галузі; забезпечувати заходи з охорони праці в процесі роботи за фахом, проводити аналіз умов праці за показниками чинників виробничого середовища; виявляти джерела небезпечних явищ, професійних захворювань; здатність проводити інструктажі з техніки безпеки на робочому місці, поліпшувати умови праці, відповідати за колективну та власну безпеку;

– акмеологічна компетентність – здатність вільно орієнтуватися в теоретико-практичних аспектах логопедії та методики її викладання, критеріях і рівнях професіоналізму викладача ВНЗ; спроможність ставити мету й формулювати завдання, пов’язані з реалізацією власної професійної діяльності, оцінювати процес і результати діяльності осіб із особливими освітніми потребами та (або) студентів, їхні потенційні можливості, готовність майбутнього фахівця зі спеціальної освіти та викладача до постійного самовдосконалення та само актуалізації, мотивації високих досягнень, професійних результатів; готовність самостійно освоювати нові технології навчання спеціальної освітньої галузі; здатність до креативного

мислення, яке дозволяє зрозуміти та розв'язати педагогічні проблеми, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій у галузі логопедії та методики її викладання; готовність до реалізації дослідно-експериментальної та дослідницької роботи у сфері логопедії апробації та представлення її результатів у публікаціях.

спеціальні:

– психолого-педагогічна компетентність – здатність навчати та виховувати майбутнього фахівця зі спеціальної освіти на основі глибокого усвідомлення сутності навчально-виховного процесу як управління розвитком особистості, знання рушійних сил та специфіки навчально-виховного процесу як системи, її функціональних та структурних компонентів щодо сучасних технологій організації та планування логопедичної роботи в дошкільних та шкільних навчальних закладах; готовність до проведення аналізу навчальних занять, реалізації різних підходів до сучасної лекції та семінарсько-практичних занять з логопедії та організації та планування логопедичної роботи в дошкільних та шкільних навчальних закладах; усвідомлення змісту роботи, обов'язків та вимог до сучасного викладача вишу; здатність до визначення критеріїв і показників вихованості здобувачів вищої освіти; готовність розробляти й реалізовувати форми гуманізації навчально-виховного процесу у вищій школі; здатність визначати шляхи формування авторитету викладача вишу, усвідомлювати роль студентської академічної групи та самоврядування у вихованні здобувачів вищої освіти; спроможність організовувати діяльність та керувати навчальним закладом на основі знань про світові та вітчизняні концепції, методи управління у сфері спеціальної освіти, нести за них відповідальність; здатність до імплементації законодавчих і нормативно-правових актів у галузі спеціальної та вищої освіти;

– методична компетентність – готовність до аналізу, узагальнення й комплексного поєднання традиційних і інноваційних технологій викладання сучасного підходу до особливостей організації та планування логопедичної роботи в дошкільних та шкільних навчальних закладах; здатність до виявлення специфіки прояву різноманітних мовленнєвих порушень; обґрунтовувати напрями роботи та методи подолання порушень усного та писемного мовлення; застосовувати в практичній діяльності знання з інтегрованих, особистісно-орієнтованих, розвивальних технологій, здатність ретроспективного аналізу сучасних тенденцій розвитку, педагогічних концепцій, сутності, структури, навчання в галузі логопедії; спроможність дозованого викладання навчального матеріалу на лекційних та практичних заняттях, розробки НМК навчальної дисципліни, методичні рекомендації, мультимедійний супровід до різних форм занять у вищій школі; здатність здійснювати самостійну наукову роботу, користуватися сучасними методами навчання, як складової психолого-педагогічної компетенції викладача вищої школи.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 90 години / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1.

Організація та планування логопедичної роботи в дошкільних закладах

Тема 1. Організація та планування логопедичної роботи в групах для дітей із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ).

Характеристика дітей із загальним недорозвитком мовлення. Вивчення дітей із ЗНМ. Робота вихователя в групах дітей із ЗНМ з врахуванням їх психічних особливостей. Корекційно-виховна робота з дітьми першого рівня мовленнєвого розвитку. Корекційно-виховна робота з дітьми другого рівня мовленнєвого розвитку. Корекційно-виховна робота з дітьми третього рівня мовленнєвого розвитку. Система корекційно-виховної роботи на заняттях з образотворчого мистецтва та конструювання для дітей з третім рівнем мовленнєвого розвитку.

Тема 2. Організація та планування логопедичної роботи в групах для дітей із ФФНМ.

Онтогенетичні особливості розвитку фонематичного слуху. Поняття про фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення. Особливості мовлення дітей із ФФНМ. Стан фонематичного сприймання у дітей із ФФНМ. Методика проведення мовленнєвого обстеження дітей із ФФНМ. Основні напрями корекції ФФНМ у дітей дошкільного віку. Особливості роботи логопеда і вихователя з розвитку фонематичного слуху і фонематичного сприймання. Рекомендації щодо сумісної організації корекційно-педагогічної роботи логопеда і вихователя в старшій і підготовчій групах ФФНМ. Навчання і виховання дітей із ФФНМ в старшій групі дошкільного закладу. Навчання і виховання дітей із ФФНМ в підготовчій групі дошкільного закладу.

Змістовний модуль 2.

Організація та планування логопедичної роботи в шкільних закладах

Тема 3. Організація та планування логопедичної роботи в мовленнєвій школі (І відділення).

Положення по прийому учнів І та ІІ відділення школи для дітей із ВПМ. Характеристика контингенту учнів мовленнєвої школи (І та ІІ відділення). Основні напрямки організації роботи, вчителя-логопеда в школі для дітей із ВПМ. Викласти рекомендації щодо організації індивідуальних занять із школярами мовленнєвої школи. Документація вчителя-логопеда.

Тема 4. Організація та планування логопедичної роботи в спеціальній школі.

Положення по прийому дітей в допоміжні школи. Характеристика складу учнів логопедичних груп в допоміжній школі. Зміст логопедичної роботи вчителя-логопеда в допоміжній школі.

Тема 5. Організація та планування логопедичної роботи на логопедичному пункті загальноосвітньої школи.

Мета та завдання вчителя логопеда логопедичного пункту при ЗОШ. Положення про логопедичні пункти системи освіти. Документація логопеда. Посадові обов'язки вчителя-логопеда.

3. Рекомендована література

1. Андрусишина Л. Є. Особливості інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення: автореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.08 – «Спеціальна психологія» / Л. Є. Андрусишина. – К., 2012. – 19 с.
2. Бартенева Л. І. Підготовка дітей із загальним недорозвитком мовлення старшого дошкільного віку до оволодіння орфографією : дис... канд. пед. наук : 13.00.03 – «Корекційна педагогіка» / Л. І. Бартенева. – К., 2000. – 190 с.
3. Берник Т. Л. Перші спроби надання логопедичної допомоги особам з мовленнєвими порушеннями / Т. Л. Берник // Дефектологія. – 2004. – № 3. – С. 48-52.
4. Бородич А. М. Методика розвитку речі у дітей дошкільного віку / А. М. Бородич. – М. : Просвещение, 1984. – 224 с.
5. Волосовец Т. В. Организация педагогического процесса в дошкольном образовательном учреждении компенсирующего вида: практическое пособие для педагогов и воспитателей / Т. В. Волосовец, С. Н. Сазонова. – М. : Владос, 2004. – 232 с.
6. Воробьева В. К. Состояние морфонологического слуха у детей с системным недоразвитием речи / В. К. Воробьева // Модернизация специального образования: проблемы коррекции, реабилитации, интеграции: [сб. докл. конф]. – СПб : РГПУ, 2003. – С. 40-45.
7. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). – К. : Райдуга, 1994. – 62 с.
8. Диагностика нарушений речи у детей и организация логопедической работы в условиях дошкольного образовательного учреждения : Сб. методических рекомендаций. – С.-Пб. : ДЕТСВО-ПРЕСС, 2001. – 240 с.
9. Довідник учителя-логопеда / [авт.-упор. С. М. Лупінович]. – Тернопіль : Мандрівець, 2008. – 112 с.
10. Жигорева М. В. Проектирование индивидуальных программ обучения детей с комплексными нарушениями развития / М. В. Жигорева // Коррекционная педагогика. – 2005. – № 2. – С. 5-21.
11. Закон України про дошкільну освіту, 2001.
12. Иванова Ю. В. Дошкольный логопункт : документация, планирование и организация работы / Ю. В. Иванова. – М. : ГНОМ и Д. – 2008. – 160 с.
13. Каше Г. А. Подготовка к школе детей с недостатками речи / Г. А. Каше. – М. : Просвещение, 1985. – 207 с.

14. Коноваленко В. В. Фронтальные логопедические занятия в подготовительной группе для детей с фонетико-фонематическим недоразвитием. II период : [пособие для логопедов] / С. В. Коноваленко, В. В. Коноваленко. – М. : изд-во ГНОМ и Д. – 2000. – 96 с.
15. Коноваленко В. В. Фронтальные логопедические занятия в старшей группе для детей с ОНР. I период : [пособие для логопедов] / С. В. Коноваленко, В. В. Коноваленко. – М. : изд-во ГНОМ и Д. – 2000.–28 с.
16. Коноваленко В. В. Фронтальные логопедические занятия в старшей группе для детей с ОНР. II период : [пособие для логопедов] / С. В. Коноваленко, В. В. Коноваленко. – М. : изд-во ГНОМ и Д. – 2000. – 55 с.
17. Коноваленко В. В. Фронтальные логопедические занятия в старшей группе для детей с ОНР. III период : [пособие для логопедов] / С. В. Коноваленко, В. В. Коноваленко. – М. : изд-во ГНОМ и Д. – 2000. – 104 с.
18. Концепція спеціальної освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку в найближчі роки та перспективу. – К., 2002. – 13 с.
19. Лалаева Р. И. Устранение нарушений чтения у учащихся вспомогательной школы / Р. И. Лалаева. – М. : Просвещение, 1978. – 89 с.
20. Литвиненко В. А. Корекція фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення засобами артпедагогіки : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.03 – «Корекційна педагогіка» / В. А. Литвиненко. – К., 2013. – 21 с.
21. Луценко І. В. Психолого-педагогічний супровід навчання дитини з особливостями психофізичного розвитку в умовах інклюзивної освіти // Організація та зміст діяльності наукових лабораторій інституту : [наук.-метод. посібник] / І. В. Луценко // [за ред. Н. І. Клокар О. В. Чубарук]. – Біла Церква : КОПОПК, 2005.
22. Обучение и воспитание детей с нарушениями речи. – М. : Просвещение, 1982–203 с.
23. Обухівська А. Г. Соціальна роль логопеда в системі надання допомоги населенню / А. Г. Обухівська // Хрестоматія з логопедії : [навч. пос.] – К. : КНТ, 2006. – С. 106-110.
24. Основы логопедии // [под. ред. Т. В. Волосовец]. М., 2000.
25. Поваляева М. А. Справочник логопеда / М. А. Поваляева. – Ростов-на-Дону : «ФЕНИКС», 2002 – С. 462.
26. Программы для специальных дошкольных учреждений. Обучение и воспитание заикающихся дошкольников. – М. : Просвещение, 1983. – 204 с.
27. Рібцун Ю. В. Професійний довідник учителя-логопеда ДНЗ / Ю. В. Рібцун. – Х. : Основа, 2012. – 239 с.
28. Рібцун Ю. В. Характеристика фонетико-фонематичної складової мовлення дітей п'ятого року життя із ФФНМ / Ю. В. Рібцун // Український логопедичний вісник : [зб. наук. праць]. – Вип. 2. – К. : ПП «Актуальна освіта», 2011. – С. 35-52.

29. Савинова Н. В. Теорія і практика корекції мовленнєвої діяльності у дошкільників з тяжкими порушеннями мовлення : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.03 «Корекційна педагогіка» / Н. В. Савинова – К., 2013. – 42 с.
30. Савченко М. А. Планування логопедичної роботи в допоміжній школі / М. А. Савченко // [методичний лист]. – К., 1966. – 87 с.
31. Сергєєва І. В. Логопедична допомога в системі освіти України // Педагогіка та методика спеціальні / І. В. Сергєєва // [зб. наук. ст. НПУ ім. М. П. Драгоманова]. – К., 2001. – вип. 2. – С. 81-83.
32. Серебрякова Н. В. Перспективное планирование работы логопеда в подготовительной группе дошкольного общеобразовательного учреждения (фонетико-фонематическое нарушение) / Н. В. Серебрякова // [кн.: Диагностика нарушения речи у детей и организация логопедической работы в условиях дошкольного образовательного учреждения]. – С.-Пб. : «ДЕТСВО-ПРЕСС» – 2001. – С. 183-190.
33. Соболева А. В. Использование игровых фрагментов в процессе выявления речевых недостатков у детей дошкольного возраста // Логопедия – 2005. – № 1 – С. 52-61.
34. Спирова Л. Ф. Особенности речевого развития учащихся с тяжелыми нарушениями речи. – М. : Просвещение, 1980. – 282 с.
35. Удалова Э. Я. Программа курса коррекционных занятий «Развитие психомоторных и сенсорных процессов» для учащихся 1-4 классов специальных (коррекционных) образовательных учреждений / Э. Я. Удалова, Л. А. Метиева // Коррекционная педагогика. – 2005. – № 3. – С. 12-36.
36. Федина Н. В. Организация коррекционной работы в образовательном пространстве г. Липецка / Н. В. Федина // Практическая психология и логопедия. – 2005. – № 2. – С. 44-47.
37. Филичева Т. Б. Особенности формирования речи у детей дошкольного возраста / Т. Б. Филичева // [монографія]. – М. : Редакционно-издательский центр «Альфа». – 2001.
38. Шеремет М. К. Формування усного зв'язного висловлювання із фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення / М. К. Шеремет, І. В. Сергєєва // Педагогіка та методика спеціальні : [зб. наук. ст. НПУ ім. М. П. Драгоманова]. – Вип. 2. – К., 2001.
39. Шеремет М. К. Сучасні підходи до подолання порушення звуковимови / М. К. Шеремет // Педагогіка та методика спеціальні: [зб. наук. ст. НПУ ім. М. П. Драгоманова]. – Вип. 1 – К., 2001.
40. Швалюк Т. М. Формування складних синтаксичних конструкцій у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення: автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.03 – «Корекційна педагогіка» / Т. М. Швалюк. – К., 2013. – 18 с.
41. Шипицина Л. М. Комплексное сопровождение детей дошкольного возраста / Л. М. Шипицина, А. А. Хилько, Ю. С. Галлямова,

- Р. В. Демьянчук и др. / [под науч. ред. проф. Л. М. Шипициной]. – СПб. : Речь, 2003. – 240 с.
42. Ястребова А. В. К вопросу об организации работы учителя-логопеда в общеобразовательном учреждении / А. В. Ястребова // Логопедия. – 2005. – № 2. – С. 67-69.
43. Яструбіцька О. А. Перспективное планирование второго года обучения детей с общин недоразвитием речи (2 класс) // Логопедия. – 2004. – № 3. – С. 47-48.

4. Форма підсумкового контролю результатів навчання – залік.

5. Засоби діагностики результатів навчання – контрольні роботи.